

polagati na srce, živo, toplo priporočati 506, z govoriti na srce, pregovarjati, in na str. 751 zum Herzen sprechen z na srce govoriti. In če stoji v Dudnu 282 neizrabljena fraza jemamend ans Herz führen, če citira Slovník spisovného jazyka českého I, Praha 1960, 427 promluvit někomu do duše, menim, da je omajana ekskluzivnost te slovenske fraze, čeprav drži, da je nenavadna, žargonska.

Vse napake in pomanjkljivosti Frazeološkega slovarja izvirajo iz nesmiselne avtorjeve odločitve, da bo spisal pet- oziroma šestjezični frazeološki slovar, in iz nezadostne uredniške prakse. Če bi se omejil na en jezik ali dva, bi bil delu laže kos, imel bi več prostora in več časa; če bi pomensko združil fraze, bi imel čeznje boljši pregled, laže bi jih ocenil in razporedil. Zakaj prava pot za sestavljanje večjezičnega slovarja je samo ena: najprej je treba za vsak jezik zase nabrati tipične, žive fraze in jih združiti v pomenske skupine, šele te se smejo primerjati z ustreznimi pomenskimi skupinami drugih jezikov. Za tako delo pa so moči in sposobnosti enega človeka, pa naj bo še tak hrust in učenjak, premajhne. Kako se že preprost dvojezični frazeološki slovar razrašča in zapleta, kažeta najnovejša slovanska zgleda: M. Radenković-Mihajlović: Rečnik engleskih fraza i idioma, Novi Sad 1956 [714 str.] in Ž. Nikolova-Gribova & K. Gribov: Nemsko-bolgarski frazeološki rečnik, Sofija 1958 [932 str., 11.387 gesel, 53.264 fraz].

Pavlica se je pri sestavljanju slovarja preveč naslanjal na zastarele tuje zglede. To se ne pozna samo v jezikovnih primerjavah, marveč tudi v izbiri gesel in fraz. Nekako nesodobno in smešno se v slovenskem slovarju iz 1960 berejo takile zgledi: *polica j ga je zgrabil za vrat 622, Kdor z mečem okrog hodi, bo z mečem pokončan 232, Šiba novo mašo poje 538, treba mi je mnogo denarja 560* (edini zgled za geslo trebal), *ustrelil se je v glavo 584, vrgel je klobuk skozi okno 468, hotel jo je zapeljati v skušnjavo 474, vrgla se mu je pred kolena 182.*

V knjigi je kljub dvojnemu popravkom še precej tiskovnih napak (*metati bo bob steno 26, kupčija gre rakovo pot (nazadnje) 432, šel je svoji ljubici v vas 588, Fine feathers do not fine birds 52 : 303*) in pravopisnih spodrsrljajev (*dolg čas prodaja 46, postrani 116, zopernež 254, gre notri 574, želim srečno Novo leto 298, rečeno- storjeno 440*).

Frazeološki slovar bo koristen pripomoček za učenje tujih jezikov in za prevajanje vanje — zgled prevoda *vdaja se mračnim mislim — er fängt Grillen 242* sicer kaže, da bi ga morala pretestiti tudi germanist in romanist —, do prej opisane stopnje bo primeren za orientacijo v slovenskih frazah, ne bo pa uporaben v znanstvene namene, ker je v tekstu preveč samovoljnosti in ker delo ni oprto na vi re. Kljub temu gre prof. Pavlici hvala in zasluga, da je znova zbudil zanimanje za slovensko frazeologijo.

Stane Suhadolnik

## NAMESTO JEZIKOVNE KRITIKE

Med jezikovnimi kritikami slovenskih izvirnih del in prevodov, ki jih prinaša — žal ne preveč pogosto — revija Jezik in slovstvo, opozarjajo nekatere na skrajno pomanjkljiv jezik. Založba, ki je tako knjigo izdala, se potem največkrat opravičuje, češ da nima dovolj lektorjev ali da avtorji ne dovolijo popravljati svojih tekstov. Vendar ni dvoma, da bi se brž našla rešitev, če bi bila založba zaradi malomarnega odnosa do jezika svojih publikacij materialno ali moralno prizadeta. Najučinkovitejše sredstvo za to je javna kritika.

Založba Obzorja je lansko leto izdala prevod češkega romana *Križi ob progi*, čigar avtor je Zdeněk Pluhář. Jezikovne kritike ni mogoče pisati, ker bi zavzela preveč prostora. Prepisal sem samo nekaj vzorcev s prvih strani, ki ne potrebujejo komentarja. Poudarjam *neka j*, ker skorajda ni stavka, ki mu ne bi bilo kaj očitati.

Str. 5: Topi zadnji ladijski krn z redjo leščenih medeninastih črk — Kanesville — se je odlepil od plavajočega mostička. Kalna, brzo tekoča voda je, peneč se, zašumela pod lopatami koles... — Kakor da je v njej surova sled hladnih gorskih snežišč... — Str. 6: ...red oken na obeh krovih se pobliskava v soncu, kot da bi hipoma udaril plamen iz petdeset topovskih cevi; — ...tu se skoro lice vsakega petega občana že od daleč sveti pod žgočim soncem v rdečerjavi barvi. — Žena nosi na hrbtu ploščato rogoznico, na tej pa čepi v neki platneni malhi dobro privezan novorojenček. — Str. 7: Z umazano roko si razgrne zlepljene pramene las, ki ji padajo v oči, in zabrede bosa naravnost po blatu k njemu. — Ena sama doumeta beseda v stavku je bore malo. — Str. 8: ...skočil s konja in brez dolgih okoliščin

odgnal jokajočo in povaljano Indijanko z otrokom vred. — »Ne vem, zakaj,« in mož je z rokavom usnjenega jopiča otrl blato z denarnice. »Če ni okradla mene, okrade nekoga drugega. Postreljati, likvidirati je treba to barbarsko pleme do poslednje duše — in sicer ne bo miru!« — Str. 9: Počenjam to verjeti. — Str. 10: Vzkliknila je, si položila v občutku krivde dlan na usta... — ...ko so zaslišali zvoke neznanega jezika. — Štefan se je zavedel, da še drži nehoté njeno roko v svojih, v navalu naglo ganjene radosti in nezmožen besedi. — ...za svojo ambariško bodočnost še doslej natančno ne vem. — Str. 11: ...je rekla šele po nekem času in se nasmehnila. — Doslej je bore malo teh, ki znajo to tlo oploditi... — Ozrla se je vanj razžarena...

Potem sem na slepo odprl knjigo na raznih mestih. Ker je bilo povsod enako, sem jo neprebrano odložil, da je nikoli več ne vzamem v roke.

Če prevajalec ne obvlada slovenščine, je to konec koncev njegova stvar, če pa založba slab prevod izda, ni to podcenjevanje bralčevega občutka za jezik, ampak tudi pomanjkanje čuta za odgovornost, ki jo ima založba kot kulturna institucija.

B. U.

## IZVIRNIK HIMNE

## HEJ SLOVANI IN SLOVENSKI PREVOD

Ob prepevanju naše državne himne prihajajo naši ljudje, z nekaterimi slavisti vred, v zadrego in dvome. Melodija je slovesna in mogočna, besedilo pa tako, da ga ponekod niti ne razumemo. Potrebno je, da o tem rečemo nekaj več, saj se z vprašanji o smislu besedila obračamo na uredništvo in na človeka osebno različni ljudje. JiS se je himne dotaknil v prvem letniku na treh mestih (160, 286 in 300), vendar pojasnila niso zadostovala.

Jugoslovanska državna himna ima svoj izvir na Poljskem in na Slovaškem. S prvega področja prihaja melodija, z drugega besedilo.

Poljska je bila 1795 končno razdeljena med tri države, med Avstrijo, ki je imela t. imen. Galicijo z glavnim mestom Krakovom, med Rusijo in Nemčijo. Izven meja nekdanje Poljske so takoj nastala vojaška jedra bojevnikov, zakaj narod se s takim stanjem ni mogel zadovoljiti in se je pripravil na boj, ki naj prinese nacionalno osvoboditev in zedinjenje in ponovno državno samostojnost. Taká prizadevanja za vstajenje Poljske so združila tudi Jana Henrika Dabrowskega in Jožefa Wybickega. Ideje bratovstva med narodi in nacionalne svobode so tedaj raznašale po Evropi vojske francoske republike. Dabrowski je postal poveljnik poljskih legij, ki so se ustvarile v Italiji in se podredile mlademu Napoleonu. Mislili so, da bodo z laškega ozemlja prodrli pod zmagovitim Napoleonom čez Avstrijo do domačih meja in vzpostavili novo Poljsko. Pisalo se je leto 1797. Pohodno pesem tem poljskim legijam v Italiji pod Dabrowskim je spesnil Jožef Wybicki. To je bila »himna poljskih legij« (pieśń legionów polskich). Spesnena je bila v Lombardiji 1797 in se je kot ogenj požara raznesla med Poljaki izven doma in po poljskem ozemlju samem. Pesem je pela: Jeszcze Polska nie zginęła, poki my żyjemy, kar je pomenilo: Ni še mrtva Poljska, dokler smo živi mi. Eno samo leto po njenem nastanku je bila avstrijskim oblastem v Galiciji že tako znana, da so preganjali poljske državljane zaradi njenega prepevanja in razširjanja. Legijonar Jožef Wybicki (1747—1822) ni bil pesnik, vendar je v legijonarski pohodni pesmi tako zadel razpoloženje in misel svojega naroda, da se je zapisal med velike ustvaritelje poljske nacionalne skupnosti. Bil je doma iz Sopota v neposredni bližini Gdanska in je vse življenje posvetil javnemu delu. Napev za novo pesem je priredil, istočasno kakor Wybicki besedilo, Mihael Kleofas Ogiński, skladatelj polonez, in sicer po neki narodni mazurki. Naša današnja melodija pesmi Hej Slovani je v bistvu nespremenjena poljska mazurka, kakor so jo peli na besedilo poljske legijonarske pesmi iz 1797.

Avtor besedila himni je Slovak Samuel (Samo) Tomášik (1813—1887). Bil je po rodu iz evangeličanske družine, iz pokrajine Gemer v jugovzhodni Slovaški, od koder je bil tudi Šafárik. Slovaško in slovansko čustvovanje mu je dal dom. V letih dozorevanja je mogočno vplival nanj rojak Ján Kollár s svojo »Slave hčerjo«. Napoleonov padec, katerega je končno sprožil požar Moskve, je utrdil njegovo vero v Rusijo. Ko se je 1830—31 v avstrijski Galiciji razvnel poljski upor proti avstrijski oblasti, je v mladostni zanesenosti pohitel v Krakovsko pokrajino, da se pridruži vstaji. Tu je videl razgibano nacionalno življenje, tu je doživljal razviharjeno navdušenje in na vsak korak slišal prepevati himno o večno živi Poljski, ki ne more